

Nu, dat zeiden Visser en Dasberg met duidelijkheid: er *was* in Nederland geen 'Joods vraagstuk'. 'Ook wees ik er op', aldus Visser,

'dat wij niet van plan waren, de Joden ontslagneming uit de Unie aan te raden; dat ware zelve ons ghetto op te trekken, iets wat wij nooit zouden willen en wat het Nederlandse volk ons terecht kwalijk zou kunnen nemen.'¹

Na dit gesprek gooiden Homan en de Quay het over een andere boeg. In het Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Unie was inmiddels het plan ontwikkeld, de leden van de Unie in twee groepen te verdelen: 'werkende' (actieve) en 'gewone' (passieve) leden. Het leek Homan en de Quay aanbevelenswaardig, onder de werkende leden geen Joden op te nemen. *Generalkommissar* Schmidt zou daar een blijk van goede wil in kunnen zien en was het ook voor de Joden niet beter, dat zij uit de politieke vuurlijn teruggetrokken werden? De Haagse opperrabbin, I. Maarsen, was het daar geheel mee eens en hij had dat ook aan Visser duidelijk gemaakt maar bij deze niets bereikt. Op 7 april richtten Homan en de Quay derhalve een lange brief tot Visser. Er was, schreven zij, aan de leiding van de Unie gebleken (in Homans gesprekken met Schmidt namelijk),

'dat het deelnemen van Joodse Volksgenoten aan de politieke actie der Nederlandse Unie de reeds zo sterk voorhanden discriminatie der Duitse autoriteiten ten gunste der NSB aanmerkelijk vergemakkelijkte en in de hand werkte.'

Deze zin werd onderstreept. Meegedeeld werd, dat 'het Driemanschap nimmer er toe zal overgaan, Joodse volksgenoten . . . uit de organisatie te verwijderen . . . Wel zal het kader der Unie bij voorkeur' (eerlijk ware geweest: 'exclusief') 'uit niet-Joodse krachten worden gevormd . . . Indien', zo heette het verder,

'de aanwezigheid van Joden in de boezem der Nederlandse Unie de kracht harer actie ten gunste van het Vaderland verzwakt, verzwakt het tevens hare mogelijkheid om voor hare beginselen op te komen en milde oplossingen voor te staan.'

Was Visser, zo werd tenslotte gevraagd, niet alsnog 'op korte termijn' tot een gesprek bereid?² Homan en de Quay hoopten kennelijk dat hij de Joden zou willen aansporen, zich er bij neer te leggen dat zij in de Unie een plaats van de tweede rang zouden innemen.

Visser antwoordde nagenoeg onmiddellijk. 'U vraagt ons', schreef hij,

¹ A.v., p. 1-2. ² Brief, 7 april 1941, van J. Linthorst Homan en J. E. de Quay aan L. E. Visser (a.v.).